

УДК [81'246.2:378-057.87](477.83-25)

БІЛІНГВІЗМ ТА ДИГЛОСІЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ КИЄВА

Наталя МАТВЕСВА

*Інститут української мови НАН України
м. Київ, вул. Грушевського, 4, кім. 708
natalyaskiba93@ukr.net*

Проблеми сучасної мовної ситуації в Україні вивчали Л. Масенко, С. Соколова, Г. Залізняк, Н. Трач, Ю. Бестерс-Дільгер, Т. Ткачук та багато інших науковців.

Відомо, що білінгвізм та диглосія є ознаками мовної ситуації в Україні. Тривале співіснування українського та російського мовних кодів спричинило двомовність населення та чітку диференціацію функцій обох мов у свідомості українців. У зв'язку з цим актуальності набувають соціолінгвістичні дослідження мовлення різних областей України і особливо Києва. Необхідно зрозуміти установки, стереотипи і мотивації, що зумовлюють вибір конкретної мови для забезпечення комунікативних потреб у різних сферах суспільного життя.

Метою нашої статті є аналіз мовної поведінки студентів найпопулярніших київських закладів вищої освіти для виявлення їхнього ставлення до мовних проблем в Україні. Завдання дослідження – визначити вплив чинника престижності мови на вибір конкретного мовного коду, з'ясувати мотивацію і причини перемикування кодів, окреслити пріоритети у виборі мови під час формального й неформального спілкування, розглянути питання мовної стійкості та погляди студентів на використання обох мов у перспективі.

У 2017 р. ми провели анкетування серед студентів чотирьох столичних університетів: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Національного технічного університету “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського” та Київського університету імені Бориса Грінченка. Для неупередженості дослідження в ролі респондентів виступили представники різних факультетів, спеціальностей та курсів, зокрема студенти таких факультетів та інститутів: фізичного, механіко-математичного, історичного, військового, інформатики, соціальних наук та соціальних технологій, приладобудівного і біомедичної інженерії. Також у кожному університеті в анкетуванні взяли участь студенти-філологи: важливо було визначити, чи їхні думки з приводу білінгвізму якимось чином відрізняються від поглядів представників нефілологічних спеціальностей. Обсяг нашої вибірки становить 387 студентів, зокрема 35 % чоловіків та 65 % жінок. Окрім українців, в опитуванні взяли участь 5 росіян, 2 євреїв, 1 поляк та 1 туркмен (2 % з усієї вибірки). Диференціація за регіонами: майже половина, а саме 42 % студентів, є корінними киянами, 15 % – вихідці зі Західної України, 7 % – представники Північної України, 22 % – з Центральної України, 9 % – зі Сходу та 5 % – мешканці південних територій.

Питання нашої соціолінгвістичної анкети перегукувалися з питаннями студентського опитування 2000 р., проведеного Центром соціологічних досліджень “Громадська думка”, а також із всеукраїнськими масовими опитуваннями 2006 р. (проект INTAS “Мовна політика в Україні: антропологічні, лінгвістичні аспекти та подальші перспективи”) і

2017 р. (“Бі- і мультилінгвізм: між інтенсифікацією та вирішенням мовного конфлікту. Етнолінгвістичні конфлікти, мовна політика та контактні ситуації у пострадянських Україні та Росії”).

Чинник престижу української та російської мов

Найперше, що нас цікавить, це рівень престижу української та російської мов у розумінні студентів, а також те, чи змінився він, порівнюючи з результатами попереднього анкетування. З огляду на популярний нині статус англійської мови, ми запитали і про неї. Одразу наголосимо на тому, що поняття престижності мови часто викликає багато суперечностей та дискусій. Так, у нашому анкетуванні досить багато респондентів (близько 10 %) зазначили, що це питання не зовсім коректне. Свою позицію студенти пояснювали так: *“це нормально, а не престижно”*, *“просто треба знати”*, *“що означає “престижно”, може, просто зручно?”* та ін.

Відомо, що під престижем мови розуміють її авторитет у міжнаціональному та міжнародному спілкуванні (Іванишин та Радевич-Винницький, 1994, с. 100). Узагалі це поняття важко визначити об’єктивно. Поділяємо думку С. Єрмоленко про те, що сама семантика цього слова вже містить сему “оцінка” (2012, с. 43), а тому аксіологічний та оцінний компоненти у визначенні поняття “престиж” є беззаперечними. Питання “На Вашу думку, чи престижно зараз у Києві говорити українською, російською та англійською мовами?” було включено до анкети, щоб зрозуміти суб’єктивне ставлення молоді до кожної з мов.

Відповіді показали, що українська та англійська мови мають майже однакові високі показники престижності (80 %), на відміну від російської, яка вже не вважається такою престижною, як ще декілька років тому. Більше того, якщо всі студенти зійшлися на думці, що українська та англійська мови є престижними, то в оцінюванні російської мови відповіді розділилися приблизно навпіл (44 % проти 40 %), тобто, на думку молоді, російська мова сьогодні менш популярна.

С. Єрмоленко, розглядаючи питання про соціальну престижність мови, називає параметри, за якими найчастіше її оцінюють. Серед них: міра використання мови на найвищих щаблях державної влади; ставлення до мови як засобу досягнення службової кар’єри; задоволення найрізноманітніших культурно-освітніх потреб громадян; місце мови в інформаційному просторі (радіо, телебачення, книговидавництва) (2012, с. 44). З огляду на це категорія престижу, очевидно, належить до змінних величин. На цьому наголошують В. Іванишин та Я. Радевич-Винницький (1994, с. 100), а також підтверджують дані нашого експерименту.

Помітно, що така висока оцінка рівня престижу української мови (за даними анкетування, 81 % усіх студентів стверджує, що розмовляти українською мовою зараз престижно чи скоріше престижно) кардинально відрізняється від тієї, яка була виявлена під час студентського опитування 2000 р., проведеного Центром соціологічних досліджень “Громадська думка”. Тоді лише 30,4 % студентів назвали українську мову престижною (Залізник та Масенко, 2002, с. 31). Пояснити таку ситуацію можна тим, що за 17 років, які минули з часу останнього анкетування, функції державної мови значною мірою розширилися за всіма чотирма показниками, а отже, соціальна престижність української мови помітно зросла.

Засвідчують це і думки студентів про престижність спілкування українською мовою після подій на Майдані Незалежності у 2013–2014 рр. та на початку війни з Росією. Троє з чотирьох опитаних дали ствердну відповідь, 9 % – заперечну, а 14 % усіх

респондентів уважають, що нічого не змінилося після Революції Гідності. Важливо наголосити на тому, що думки студентів КПІ щодо цього питання помітно відрізняються від поглядів інших респондентів. У трьох університетах близько 80 % студентів висловилися за те, що події на Майдані все-таки змінили статус української мови на краще, водночас серед студентів КПІ лише трішки більше половини дотримуються такої ж думки, тоді як чверть респондентів (найбільше серед представників усіх вишів) не вважає, що українська мова стала престижнішою унаслідок цих політичних подій.

Білінгвальна поведінка студентів

Результати опитування засвідчили, що три чверті усіх студентів (75 %) позиціонують себе як двомовців, та лише 25 % респондентів зараховують себе до одномовців.

Про реальне функціонування білінгвізму у студентському середовищі Києва засвідчують відповіді на запитання “Якою мовою Ви спілкуєтесь у повсякденному житті?”. Виявлено, що в побутовій комунікації 44 % усіх респондентів використовують російську мову, 36 % – українську, а 16 % користуються двома мовами; також 4 % студентів обрали відповідь “Інше”, аргументувавши це тим, що говорять суржилом. Як видно з даних анкетування, українську мову в щоденному спілкуванні найбільше використовують студенти КНУ ім. Т. Шевченка – 50 %, тоді як у НаУКМА – 32 %, у КПІ – 25 %, у КУ ім. Б. Грінченка – 36 %. Очевидно, що більшість студентів у повсякденному житті надають перевагу російській мові. Можемо зробити висновок, що українська мова в побутовому спілкуванні студентів столичних вишів займає меншу частку, ніж російська.

Розглянемо ці дані в зіставленні з результатами студентського опитування 2000 р. Тоді лише 22,4 % студентів (що на 14 % менше, ніж сьогодні) використовували українську мову в повсякденному спілкуванні, російською користувалися 49 %, 28,6 % опитаних уживали обидві мови однаковою мірою (Залізник та Масенко, 2002, с. 32). Із цього випливає така гіпотеза: кількість українськомовних респондентів сьогодні збільшилася за рахунок зменшення числа тих, хто раніше використовував дві мови. Тобто якщо на початку ХХІ ст. третина респондентів користувалася двома мовами наперемінно, не надаючи перевагу якійсь одній, то на сучасному етапі опитані чіткіше визначають основну мову свого спілкування. Як наслідок, за цей час зменшилася кількість білінгвів та збільшилося число українськомовних монолінгвів. Ще одним позитивним моментом є те, що якщо у 2000 р. частка української мови в неформальній комунікації була на 27 % меншою, ніж російської, то сьогодні лише на 8 %. Отже, можемо прогнозувати, що в недалекому майбутньому українська мова ще далі “відсуне” російську у сфері неформального спілкування.

Диференціація формального і неформального спілкування

За оцінками наших респондентів у сфері формального спілкування, а саме на заняттях в університеті, головною мовою є українська (про це переконують 85 % усіх студентів). Тому можна стверджувати, що у вищій школі в основному панує українськомовне викладання. Щоправда, не в усіх університетах. Серед чотирьох проаналізованих нами вишів помітно відрізняється мовна ситуація в КПІ. По-перше, російськомовною атмосферою навчання, оскільки 36 % опитаних указали, що на заняттях домінує російська мова або ж обидві (для порівняння: у КНУ таких було 6 %, у НаУКМА – 2 %, у КУ – 2 %). По-друге, якщо серед відповідей “Українська мова викладання” та “Переважно українська мова викладання” більшість опитаних були категоричними та обирали першу, то студенти КПІ, навпаки, навіть коли і зауважували, що спілкування на

заняттях відбувається українською, то обирали другу відповідь – “переважно українською”, що свідчить про недотримання мовного режиму в цьому закладі. Не зважаючи на високий показник російської мови на заняттях у КПІ, сьогодні тут ситуація стала помітно кращою з 2000 р., коли тільки половина студентів слухала лекції українською (Залізник та Масенко, 2002, с. 32).

Упадають в око розбіжності у виборі мови для спілкування з викладачами та студентами. Як засвідчують результати опитування, українська мова у процесі комунікації зі студентами вживається майже удвічі менше, ніж із викладачами (42 % і 79 %), а російська мова вчетверо більше використовується у спілкуванні зі студентами, порівнюючи з комунікацією з їхніми наставниками (39 % і 10 %). Отож бачимо виразне домінування української мови у спілкуванні студентів із викладачами, водночас у міжстудентській комунікації очевидно є конкуренція обох мов. Такі безсумнівні відмінності у виборі мови комунікації є практичним втіленням диглосії у студентському середовищі, критерієм виокремлення якої є показник формальності чи неформальності мовлення. Цікаво, що в 2000 р. ситуація була значно гіршою. Тоді з викладачами українською спілкувалося 49 % опитаних, що на 30 % менше, ніж сьогодні, а з однолітками – 18 %, на відміну від теперішніх 42 % (Залізник та Масенко, 2002, с. 32). Тому сьогодні мовна ситуація у столичних вишах, попри істотні розбіжності у виборі мови для спілкування з друзями та наставниками, виглядає значно оптимістичніше.

Найбільше привертають увагу різні думки студентів стосовно вибору мови під час формального та неформального спілкування. Виявляється, що офіційна чи неофіційна сфери комунікації часто відіграють важливу роль при виборі мови, а отже, чітко простежується існування диглосії. Аналіз відповідей респондентів показує, що 83 % усіх студентів переконані, що формальне спілкування має бути українською мовою, лише 48 %, а це майже удвічі менше, думають так само про неформальне спілкування. Досить популярним також є погляд, згідно з яким у неформальній та формальній сферах можна вільно користуватися двома мовами (33 % серед усього загалу студентів і 12 %, відповідно), хоча маємо підстави стверджувати, що ті студенти, які виступають за білінгвальне неофіційне спілкування, офіційну комунікацію хочуть бачити українською. Очевидним є певний зсув у бік використання української мови в офіційному спілкуванні. Водночас упадає у вічі байдужість деяких студентів до мовної ситуації в Україні, адже немало респондентів на ці питання обрали відповідь “Інше”, пояснюючи, що це “не важливо”, “будь-якою мовою”, “якою забажають”, “зручною для всіх”, “це особиста справа кожного”, “хто як бажає, так хай і розмовляє”, “все одно”, “та хоч китайською” та інші.

На цьому прикладі яскраво прослідковується диглосія у студентському середовищі Києва. Відповіді багатьох опитаних студентів ілюструють тенденцію до диглосного використання обох мов, зокрема домінування української мови в офіційному спілкуванні, а російської або обох – у неофіційному.

Аналіз даних анкетування засвідчив про ще одну невідповідність між мовами в офіційних та неофіційних сферах. Запитання “Якою мовою Ви користуєтесь в адміністративних установах, банках, поштових відділеннях?” показало, що перше місце належить українській: серед усього загалу студентів у формальному спілкуванні говорить українською 62 %, а російською – майже втричі менше. У неформальному спілкуванні ситуація відрізняється: на вулиці, у магазині та транспорті приблизно порівну студентів використовують українську та російську мови. Як видно з результатів, українська мова, безсумнівно, переважає в офіційній комунікації, а у

неформальному спілкуванні конкурує з російською. Загалом ці дані вказують на те, що сфера спілкування суттєво впливає на вибір мови.

На особливу увагу заслуговують реальні мовні практики київських студентів: українською мовою до незнайомих людей на вулиці звертається менше половини – 47 %, проте все одно вона переважає на 13 % в порівнянні з російською. На звернення українською абсолютна більшість респондентів дає відповідь українською (88 %), водночас при звертанні російською у відповідях вона теж домінує (67 %).

Практично всі студенти вільно володіють двома мовами, а вибір конкретної, вочевидь, залежить від мови співрозмовника. Таким чином, українська мова переважає (80 %) у процесі українськомовного спілкування, але втрачає майже 40 %, коли говорять російською. Тому маємо підстави стверджувати, що лише третина студентів виявляє мовну стійкість та спілкується виключно українською, всі інші залишаються білінгвами, що постійно перемикають мовні коди, орієнтуючись на мову співрозмовника. Тобто молодь здебільшого двомовна і не зберігає мовної стійкості, а, навпаки, автоматично змінює мовні коди з огляду на ситуацію спілкування.

Доказом існування білінгвізму у студентському середовищі столиці є також відповіді респондентів на відкрите питання анкети про те, що найчастіше є причиною перемикавання мовного коду. Найпоширенішою відповіддю виявилась думка про підлаштування під мову співрозмовника – так відповіли 55 % опитаних, що свідчить про високий рівень конформності студентів. Ще однією причиною зміни мови є ситуація, коли співрозмовник не розуміє української, як це відзначили 16 % опитаних студентів. Третє місце серед причин перемикавання мовних кодів посідає звичка розмежування формального, тобто українськомовного спілкування, та неформального (російськомовного) – 9 % відповідей. Слід зазначити, що дуже часто таку причину зміни мовного коду вказували другою, а це переконливо доводить яскраво виражену диглосність. Ще 9 % респондентів заявили, що використовують виключно одну мову та ні за яких обставин не переходять на іншу. Так, із них 5 % є українськомовними монолінгвами, які спілкуються лише українською через почуття патріотизму чи українськомовного виховання. Також серед аргументів наведено такі: *“усвідомлення важливості мовного питання”* (зауважимо, що так відповів респондент із Мелітополя) та *“останнім часом говорю лише українською”* (респондент із Харкова). Водночас 4 % опитаних використовують тільки російську мову, називаючи такі причини: *“небажання спілкуватися українською через російське оточення”*, *“вважаю, що навіть розмовляючи російською, я повноцінна українка”*.

Спонукають до роздумів інші відповіді студентів про причини перемикавання мовних кодів. Наприклад, серед них є такі: *“якщо людина є авторитетнішою”*, *“бажання спілкуватись певною мовою”*, *“оперування лише українською термінологією”*, *“бажання запобігти ситуації, коли людина не розумітиме, комфортність спілкування”*, *“при хвилюванні завжди користуюсь російською”*, *“легше висловити свою думку російською”*, *“страх бути не таким, як усі”*, *“несвідома адаптація, оскільки обидві мови рідні”*. Отже, окрім трьох основних причин перемикавання мовних кодів, виявилось дуже багато інших, найпоширенішими з яких є фактор престижу, звичка, чинник комфортності.

Погляди студентів на функціонування обох мов у перспективі

Результати анкетування показали, що у студентському середовищі Києва, як і по всій Україні, панує білінгвізм та диглосія. Щоправда, студенти готові до змін у напрямку більшого використання державної мови. Цікаво, що 70 % усіх респондентів вважають,

що сучасний стан вживання української мови не відповідає її статусу державної, а українська функціонує в меншому обсязі, ніж цього вимагає статус. Порівнюючи з опитуванням 2000 р., бачимо, що число свідомих студентів поступово збільшується, адже тоді таких було 58,7 % (Залізняк та Масенко, 2002, с. 31).

Суперечливим та неоднозначним є нинішній стан ЗМІ. Українській мові важко конкурувати з російською у сфері засобів масової інформації. Попри певний прогрес у використанні української мови, який відбувся завдяки різноманітним квотам та санкціям, у ЗМІ переважає російська. Характерною рисою українських ЗМІ, зокрема телебачення, є змішування двох мов, коли одні програми транслюються українською, інші – російською. Через це у багатьох підлітків складається враження, що вони живуть у двомовному суспільстві, де розмежування двох мов є хаотичним, що часто призводить до їх змішування (Бестерс-Дільгер, 2010, с. 247). Тому закономірно, що на запитання про те, якою мовою студенти читають журнали, газети, інтернет-матеріали, дивляться телепередачі, половина опитаних відповіли, що використовують обидві мови рівною мірою. Слід зауважити, що частина студентів вказувала, що читає ще й англомовні видання.

Помітною є невідповідність між реальним станом ЗМІ і таким, яким би його хотіла бачити молодь. Якщо більшість студентів зараз читає пресу та дивиться телебачення обома мовами, то в перспективі троє з чотирьох опитаних хочуть бачити інформаційний простір повністю українськомовним. Порівняймо: сьогодні 23 % респондентів дивляться телебачення українською та читають українськомовні видання, а 68 %, утричі більше, бажає, аби українська мова панувала в усіх ЗМІ. Це означає, що студенти усвідомлюють роль української мови на сучасному етапі, відтак завданням української мовної політики має бути поступова трансформація ЗМІ у бік збільшення кількості українськомовної продукції.

Спрогнозуємо мовну ситуацію в майбутньому. Що стосується ставлення студентів до статусу російської мови в Україні, то необхідно зазначити, що 82 % опитаних гадають, що російська мова не повинна мати жодних переваг на законодавчому рівні порівняно з мовами інших національних меншин. Налаштовує на позитив і той факт, що на питання “Як, на Вашу думку, має розвиватися мовна ситуація в Україні у перспективі?” 71 % респондентів вважають, що українська мова має стати основною в усіх сферах спілкування (зауважимо, що у всеукраїнському опитуванні 2017 р. так відповіли 57 %, а це свідчить, що патріотична налаштованість молоді зростає. Слід зазначити, що жоден із 387 опитаних студентів не відповів, що в перспективі російська мова має стати основною, хоча 8 % на таке питання давали, наприклад, такі відповіді: “це вибір кожного”, “формально – українська, неформально – будь-яка”, “українська + англійська”, “ситуація не зміниться”, “все одно” та інші. Але все-таки троє з чотирьох студентів вважають, що Україна в недалекому майбутньому має стати одномовною країною (під час опитування у 2000 р. таких була половина (Залізняк та Масенко, 2002, с. 32)).

Слід указати на те, що думки молоді стосовно мовного питання певною мірою зумовлені регіональним чинником. Співіснування упродовж тривалого часу в єдиному українському просторі трьох регіонів з різними національно-культурними, соціально-політичними традиціями і мовно-політичними орієнтаціями, мовними і мовленнєвими пріоритетами і звичками (Огар, 1998), безумовно, наклало відбиток на мовну поведінку їх мешканців. Виходячи з того, що серед опитаних студентів є кияни, а також ті, мовна свідомість яких формувалась в інших регіонах України, зрозуміло, що їхня мовна поведінка дещо різниться. Наприклад, киян, яких у нашому анкетуванні брало участь 42 %, часто характеризує наперемінне використання двох мов, тобто вони найбільшою мірою серед усіх є білінгвами. Щоправда, ті кияни, які навчаються на філологічних факультетах,

заявили, що користуються українською мовою, окрім філологів КПІ, серед яких більшість послуговуються російською. Безумовно, студенти із Західної України спілкуються українською мовою та майже не перемикають мовні коди, чого не можемо сказати про представників Сходу та Півдня, які більшою мірою є російськомовними, проте часто змінюють мову з огляду на сферу спілкування. Вихідці з Північної та Центральної України згідно з результатами проведеного нами опитування в основному користуються українською, хоча їм також властиві білінгвізм та диглосія.

Звичайно, гуманітарії є свідомішими в мовному аспекті, ніж представники технічних спеціальностей, оскільки більше послуговуються українською мовою та усвідомлюють її роль у національному відродженні країни. У цьому контексті, як виявилось, необхідно насамперед звертати увагу не на факультети, а на університети. Так, КПІ помітно відрізняється від усіх інших проаналізованих нами вишів, оскільки студенти цього навчального закладу, у тому числі гуманітарії, є найменш українськомовними.

Однак реальний стан використання української та російської мов студентами київських закладів вищої освіти може дещо відрізнятися від даних, отриманих в анкетуванні. Наприклад, промоніторивши декілька студентських форумів та сторінок у соціальній мережі Facebook, бачимо широке побутування обох мов, тому, попри той факт, що молодь прагне розширення сфер використання української мови, все одно ще не може відмовитись від послуговування російською.

Зрозуміло, що в ситуації двомовності (а інколи й полімовності) українці, як слушно зауважує Т. Ткачук, постійно проживають ситуацію взаємодії або ж взаємовпливів різних світоглядних позицій, сформованих під впливом певних мов, насамперед української та російської (2016, с. 151). Велику роль у такій мовній поведінці людей відіграють частіше не внутрішні чинники, тобто бажання спілкуватися певною мовою, а зовнішні. Мовна ситуація, що характеризується білінгвізмом та диглосією, а також інформаційний простір, у якому українській мові важко конкурувати з російською, зумовлюють надзвичайно низький рівень мовної свідомості багатьох українців, у результаті чого мова титульної нації знаходиться на периферії багатьох сфер суспільного життя.

Висновки

Підсумки анкетування підтвердили функціонування білінгвізму та диглосії у студентському середовищі Києва, що пояснюється високим рівнем пристосування студентів до мови співрозмовника та розмежуванням формальної і неформальної комунікації. Як видно з результатів, в офіційній сфері домінує українська мова, однак вона частково поступається російській у сфері міжособистісного спілкування та ЗМІ. Проте якщо у 2000 р. було визначено, що переважає російська мова, то зараз все очевиднішою стає тенденція до зростання престижу української мови та розширення сфери її функціонування, що, звичайно, налаштовує на позитив. Такі соціологічні дані свідчать про пробудження національної свідомості молодих українців та вказують на потребу чітких змін у суспільстві.

Отже, маємо підстави стверджувати, що в молодіжному білінгвальному середовищі столиці України таки відбувається, хоча і не так швидко, зсув у бік використання української мови в усіх сферах спілкування. А зважаючи на те, що майбутнє нашої держави пов'язане з поколінням, яке сьогодні навчається українською мовою, розуміє суть мовних проблем та все більше хоче споживати українськомовну культурну продукцію, можемо прогнозувати, що російська мова поступово втратить домінуючі позиції у неформальних середовищах, а її місце посяде українська, як це і належить державній мові.

Список покликань

1. Єрмоленко, С. Я., 2012. Соціальна престижність літературної мови. *Культура слова*, 77, С. 43–48.
2. Залізник, Г. М. та Масенко, Л. Т., 2002. *Мовна ситуація Києва: день нинішній та прийдешиній*. Київ: Урок української.
3. Іванишин, В. П. та Радевич-Винницький, Я. К., 1994. *Мова і нація*. Дрогобич: Відродження.
4. Масенко, Л. Т., 2010. *Нариси з соціолінгвістики*. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”.
5. *Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації*. За ред. Ю. Бестерс-Дільгер, 2010. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”.
6. Огар, Е. І., 1998. Українська мова в сучасній мовній ситуації в Україні: соціолінгвістичний та етнокультурний аспект. *Незалежний культурологічний часопис “І”*, 12.
7. Ткаченко, О. Б., 2004. *Українська мова і мовне життя світу*. Київ: Спалах.
8. Ткачук, Т. П., 2016. Ідентифікаційна функція мови в білінгвальному середовищі (на прикладі міста Вінниці). *Теоретична і дидактична філологія. Серія “Філологія”*, 23, С. 149–157.

References

1. Yermolenko, S. Ya., 2012. Social prestige of the literary language. *The culture of the word*, 77, S. 43–48 (In Ukrainian).
2. Zaliznyak, H. M. and Masenko, L. T., 2002. *Language situation in Kyiv: today and tomorrow*. Kyiv: Urok ukrayinskoyi (In Ukrainian).
3. Ivanyshyn, V. P. and Radevych-Vynnyckyj, Ya. K., 1994. *Language and nation*. Drohobych: Vidrozhennya (In Ukrainian).
4. Masenko, L. T., 2010. *Sociolinguistic notes*. Kyiv: Vydavnychyj dim “Kyievo-Mohylyanska akademiya” (In Ukrainian).
5. *Language policy and language situation in Ukraine: analysis and recommendations*, Ed by Yu. Besters-Dil'ger. 2010. Kyiv: Vydavnychyj dim “Kyievo-Mohylyanska akademiya” (In Ukrainian).
6. Ohar, E. I., 1998. The Ukrainian language in modern language situation of Ukraine: sociolinguistic and ethnical cultural aspect. *The independent cultural magazine “I”*, 12 (In Ukrainian).
7. Tkachenko, O. B., 2004. *The Ukrainian language and language life in the world*. Kyiv: Spalach (In Ukrainian).
8. Tkachuk, T. P., 2016. Language function of identification in a situation of bilingualism. *Theoretical and didactical philology*, 23, S. 149–157 (In Ukrainian).

BILINGUALISM AND DIGLOSSIA AMONG THE STUDENTS OF KYIV UNIVERSITIES

Natalia MATVEIEVA

*Sociolinguistic department The Institute of the Ukrainian language
The National Academy of sciences
natalyaskiba93@ukr.net*

Background. Much research has been devoted to the problem of language situation in Ukraine and in its capital Kyiv. In this study, we have focused on functioning of the Ukrainian and Russian languages in formal and informal communication of young people.

Purpose. The purpose of this paper is to analyze the language behavior of the students and determine the reasons for choosing some language.

Results. In our study we have analyzed the language behavior of the most popular Kyiv universities' students. For the research, we chose the respondents of different faculties, subjects and courses. In total, 387 students were interviewed.

The questionnaire has revealed that in the official sphere the Ukrainian language dominates, but the Russian one is preferable in interpersonal communication and mass media. Therefore, we can make a conclusion that the language situation can be described as Ukrainian-Russian bilingualism with diglossia elements. Thus, for the official use (in education) students choose the Ukrainian language, and the language in unregulated, informal situations (during a break in communication with classmates, in the streets, in the store and so on) – is Russian. For that matter, the Ukrainian and Russian languages in Kyiv are differentiated depending on formal or informal communication, that is the main feature of diglossia. However, there is a tendency to increase the prestige of the Ukrainian language, so we can predict that the Russian language will be forced out of communication among Ukrainians and its place will be taken by Ukrainian as it must be with the state language.

Key words: language situation, bilingualism, diglossia, language behavior, language code, prestige.

Стаття надійшла до редколегії 10 березня 2019 року
Прийнята до друку 6 червня 2019 року